

Folkhälsomyndigheten

Indikatorbeskrivning

Användning av narkotikaklassade läkemedel (4-årsmedelvärden), kön och region

Datum: 2024-12-10

Indikatoruppgifter

Indikatornamn:	Användning av narkotikaklassade läkemedel (4-årsmedelvärden), kön och region
Indikatoransvarig myndighet/organisation:	Folkhälsomyndigheten
Indikatortyp:	Utfallsindikator
Redovisningsnivå:	Riket, Län

Källa

Namn på undersökning:	Nationella folkhälsoenkäten
Ansvarig myndighet/organisation:	Folkhälsomyndigheten

Beskrivning av register/undersökning:

Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor (HLV) är en nationell undersökning av hälsa, levnadsvanor och livsvillkor. Undersökningen är en del av uppföljningen av folkhälsopolitiken och syftar till att följa hälsans utveckling i befolkningen. Undersökningen genomfördes för första gången 2004 och är ett fortlöpande samarbetsprojekt mellan Folkhälsomyndigheten och Sveriges regioner. Under perioden 2004–2016 genomfördes undersökningen årligen men från och med 2016 genomförs den vartannat år. 2021 genomfördes en extra omgång av undersökningen med anledning av den pågående covid-19-pandemin.

HLV består av ett 60-tal frågor och enkäten kompletteras med uppgifter från SCB:s register. Sedan 2007 har personer i urvalet erbjudits att besvara en digital version av enkäten. Sedan 2012 (exklusive 2013) har den digitala enkäten även funnits tillgänglig på engelska.

Det nationella urvalet är obundet och slumpmässigt. För åren 2004–2016 har det nationella urvalet bestått av 20 000 personer i åldrarna 16–84 år. För 2018 och framåt har det nationella urvalet fördubblats till 40 000. För 2021 års extrainsatta undersökning bestod det totala urvalet av cirka 110 000 personer. Från 2021 inkluderar enkäten personer 16 år och äldre. Resultaten som redovisas är viktade efter befolkningen för att kompensera för urvalsskevhet som kan uppstå på grund av svarsbortfall. En bortfallsanalys genomfördes år 2009, 2018 och 2024.

Metodbeskrivning

Indikatordefinition:

Andel (%) av befolkningen (16–84 år eller 16 år och äldre) som använt icke-förskrivna narkotikaklassade läkemedel under de senaste 30 dagarna eller de senaste 12 månaderna. Indikatorn redovisas med 4-årsmedelvärden på riks- och länsnivå samt efter kön. För en mer utförlig beskrivning av indikatorn, se ‘Indikatorbeskrivning’.

Specifisering av variabler:

Segment: De senaste 30 dagarna Frågeformulering: ‘Har du använt receptbelagda narkotikaklassade läkemedel (t.ex. Tramadol eller bensodiazepiner) på annat sätt än läkare förskrivit? Det vill säga att du tagit sådana läkemedel utan läkares förskrivning, oftare än vad läkare förskrivit eller större mängd än vad läkare förskrivit.’ Svartalternativ: ‘Nej’, ‘Ja, för mer än 12 månader sedan’, ‘Ja, under de senaste 12 månaderna’ samt ‘Ja, under de senaste 30 dagarna’

Segmentet avser de som svarat ‘Ja, under de senaste 30 dagarna’.

Segment: De senaste 12 månaderna Frågeformulering: ‘Har du använt receptbelagda narkotikaklassade läkemedel (t.ex. Tramadol eller bensodiazepiner) på annat sätt än läkare förskrivit? Det vill säga att du tagit sådana läkemedel utan läkares förskrivning, oftare än vad läkare förskrivit eller större mängd än vad läkare förskrivit.’ Svartalternativ: ‘Nej’, ‘Ja, för mer än 12 månader sedan’, ‘Ja, under de senaste 12 månaderna’ samt ‘Ja, under de senaste 30 dagarna’

Segmentet avser de som svarat ‘Ja, under de senaste 12 månaderna’ eller ‘Ja, under de senaste 30 dagarna’.

Beskrivning av beräkning:

För att få tillräckligt stort dataunderlag så redovisas flerårsmedelvärden för region. Flerårsmedelvärdet för en given period baseras på mätvärdena från undersökningarna som genomförts under perioden. Till och med perioden 2013–2016 omfattade flerårsmedelvärdet fyra på varandra följande år (fyra undersökningsomgångar). Därefter började HLV-undersökningen utföras vartannat år istället för årligen, men med ett dubbelt så stort urval jämfört med tidigare. Kriterium för att skapa ett flerårsmedelvärde, som regionssiffror kan presenteras för, är att perioden innefattar minst fyra undersökningar med enkla urval eller två undersökningar med dubbla urval. Några få perioder med treårsmedelvärden presenteras även, i samband med övergången från årlig undersökning till vartannat år, samt i samband med en extra undersökning som utfördes 2021. Alla perioder skrivs dock ut som fyraårsperioder i indikatorlabets tabeller och diagram, t.ex. 2015–2018 för treårsperioden 2015, 2016, 2018 och 2017–2020 för tvåårsperioden 2018 och 2020.

Segment: De senaste 30 dagarna Beräknad andel (%) av befolkningen som använt receptbelagda narkotikaklassade läkemedel utan läkares förskrivning under de senaste 30 dagarna efter region, kön och år (4-årsmedelvärde).

Segment: De senaste 12 månaderna Beräknad andel (%) av befolkningen som använt receptbelagda narkotikaklassade läkemedel utan läkares förskrivning under de senaste 12 månaderna efter region, kön och år (4-årsmedelvärde).

För båda segmenten är resultaten uppräknade till befolkningsnivå via viktning, men de är inte åldersstandardiserade.

Då HLV är en urvalsundersökning redovisas konfidensintervall på 95 % för båda segmenten. Det innebär att om man skulle upprepa undersökningen så skulle vi i 19 fall av 20 täcka in det sanna (men okända) värdet i populationen. Intervallens storlek beror av antalet observationer i urvalet och hur stor spridning variabeln har.

Observera att konfidensintervallen inte alltid ligger symmetriskt runt andelen. Det beror på att andelar samt konfidensintervallens övre och undre gränser är avrundade till en decimal.

Svarsfrekvens:

Svarsfrekvens för Nationella folkhälsoenkäten (HLV): 2018 (42,1 %), 2020 (42,3 %), 2021 (44,1 %), 2022 (37,9 %), 2024 (39,4 %).

Jämförbarhet över tid

Indikatorn är ny från och med 2018. Formuleringen av frågorna och svarsalternativen för narkotikaklassade läkemedel har förändrats något under perioden men nya och tidigare resultat kan jämföras. Vid tolkning av resultat kan dock gärna förändringen av frågan finnas i åtanke.

För flerårsmedelvärdet 2018–2021 och 2019–2022 redovisas inte statistik för Gotland. Detta eftersom Gotland i extraomgång 2021 av HLV-undersökningen inte deltog med tilläggsurval såsom regionen brukar i reguljära HLV-undersökningar för att öka dataunderlaget.

För år 2021 kan siffrorna skilja sig något jämfört med tidigare publicering. Detta beror på att den äldre åldersgruppen 85 år och äldre nu inkluderas i statistiken, och därmed används en kalibreringsvikt baserad på populationen 16 och äldre, istället för 16–84. Det rör sig endast om skillnader i decimaltal.

Utvecklingsarbete

Sedan 2018 när frågan introducerades har det skett en liten förändring i formuleringen av frågan. För exakta frågeformuleringar för varje undersökning se: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/om-vara-datainsamlingar/nationella-folkhalsoenkaten/frageformular/>